

อัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้า จังหวัดลำปาง

Physical Identity of Kad Kong Ta Community, Lampang Province

สรวิศ เกียรติภัทรารณ* และ กฤตพร ห้าวเจริญ**

Sorawit Kiatpattaraporn* and Kritaporn Haocharoen**

Received: May 9, 2022

Revised: October 7, 2022

Accepted: October 11, 2022

บทคัดย่อ

ชุมชนกาดกองต้าเป็นชุมชนการค้าริมแม่น้ำเก่าแก่ที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต ปัจจุบันชุมชนได้เปลี่ยนสภาพเป็นที่อยู่อาศัยและยังคงอาคารที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมจากอิทธิพลของหลายเชื้อชาติ รวมถึงเป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่ท่ามกลางการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง หากไม่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบรวมถึงการจัดการที่ดีพอ พื้นที่อาจถูกคุกคาม ทำให้อัตลักษณ์ถูกกลืนจนคุณค่าและจางหายไปมากที่สุด ดังนั้นจึงเกิดการศึกษา อัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้า จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพ และองค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกาดกองต้า จากการทบทวนวรรณกรรมร่วมกับผลการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงชุมชนกาดกองต้า การลงสำรวจพื้นที่ภาคสนาม ประกอบกับการใช้เกณฑ์การประเมินคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาสู่บทสรุปอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้า ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ชุมชนกาดกองต้ามีการตั้งถิ่นฐานเลียบริมแม่น้ำวังฝั่งตะวันออกและเคยมีความเจริญรุ่งเรืองในฐานะศูนย์กลางการค้าไม้ของล้านนา โดยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ตั้ง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมแสดงผ่านรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่โดดเด่นตามแนวเส้นทางคมนาคม สอดคล้องกับการวางตัวของกลุ่มอาคารเรือนแถวที่มีความต่อเนื่องและขนานกับแม่น้ำวังและถนนตลาดเก่า ส่งผลให้เกิดลักษณะแผนผังแบบเกาะตัวตามยาว โดยมีเส้นทางสัญจรเป็นตัวกำหนดลักษณะการวางตัวของเรือนแถว ในขณะที่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่มีความเฉพาะตัว อันสะท้อนถึงการผสมผสานของวัฒนธรรมผ่านการออกแบบกับการใช้สอยประโยชน์อาคารเพื่ออยู่อาศัยและค้าขายสามารถถ่ายทอดให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ในชุมชนซึ่งมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนอดีตทับซ้อนกันหลายยุคสมัย และความเป็นย่านการค้าเก่าของจังหวัดลำปางได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้องค์ประกอบด้านกายภาพมีความโดดเด่นและชัดเจนมากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากความโดดเด่นของลักษณะทางกายภาพที่พบ มักมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับคนในชุมชน โดยปรากฏให้เห็นและบุคคลทั่วไปสามารถเกิดการรับรู้ผ่านผังชุมชน รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ภูมิทัศน์ชุมชน ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีความเฉพาะ สะท้อนออกมาเป็นอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้าได้อย่างชัดเจน ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีบริบทความเป็นชุมชนเก่าแก่ หรือชุมชนตลาดเก่าที่

*,** สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปทุมธานี ประเทศไทย 12121

*,** Urban Environmental Planning and Development Program, Faculty of Architecture and Planning Thammasat University, Pathum Thani 12121, Thailand
Corresponding author E-mail: ggear120@gmail.com*

คล้ายคลึงกัน และจะช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าและเป็นการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลในการประกอบการวางแผนอนุรักษ์หรือพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพ และคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนให้สืบต่อไป

Abstract

Kad Kong Ta Community is an old waterfront trading community that once flourished in the past. Nowadays, the community has transformed into a housing area and still retains the architectural styles of multi-ethnic influences including the character of being the community that is in the midst of development and change. If there is no systematic planning and management in place, the area may be threatened. This causes its identity to be devalued and eventually fade away. Therefore, this led to the study of the physical identity of the Kad Kong Ta community which aimed to examine both physical and non-physical culture and characteristics in this particular area concerning its values and physical identity. Data were collected and analyzed through the previous studies of the Kad Kong Ta Community, field surveys together with the use of architectural valuation criteria, and in-depth interviews. The findings suggested that the Lan Na Kingdom's teak wood trade and logging were concentrated in the Kad Kong Ta Community, which is located on the eastern bank of the Wang River. The history, geography, and social, economic, and cultural influences that shaped this neighborhood were reflected in the linear settlements that resulted from those factors. The vertical settlement pattern was emphasized by the row of residential structures along Talad Gao Road and The Wang River. Its local architecture is distinctive in that it shows the fusion of cultures via the planning and use of structures for habitation and commerce. This has passed down local history that is connected to the way of life through many eras and the historic commercial area of Lampang Province. Therefore, it may be claimed that the physical component is made more prominent by the economic, social, and cultural factors. This is evident through its remarkable physical attributes, which have ties to and connections with members of the community. Through its settlement pattern, neighborhood landscape, and distinctive architectural features, the general public can gain an understanding of this community's peculiarities. This exemplifies the Kad Kong Ta community's physical identity without a doubt. The study's findings can serve as a template for future research on community identity in the setting of older neighborhoods or other neighborhoods with a similar old-market feel. The results of this study will inspire readers to appreciate conservation and develop incentives for it. The information can be used by other concerned agencies to promote community growth or conservation planning while preserving the community's identity.

คำสำคัญ: สำนึกถิ่นที่ อัตลักษณ์ทางกายภาพ ชุมชนกาดกองต้า

Keywords: Sense of place, Physical identity, Kad Kong Ta Community

บทนำ

ชุมชนกาดกองต้า หรือตลาดจีน มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยมีการแสดงออกให้เห็นผ่านการตั้งถิ่นฐาน การวางผังชุมชน ลักษณะการวางตัวของอาคาร ตลอดจนสถาปัตยกรรมบ้านเรือนที่ได้รับเอาอิทธิพลมาจากหลายเชื้อชาติ ทั้งจากจีน ตะวันตก พม่า หรือศิลปะแบบผสมผสานและประยุกต์ร่วมกัน จึงเกิดเป็นอาคารที่มีลักษณะเฉพาะตัวและกลายเป็นย่านชุมชนที่รุ่งเรือง ซึ่งแต่เดิมชุมชนกาดกองต้ามีการตั้งถิ่นฐานและปลูกเรือนแถวอาศัยตามแนวแม่น้ำวังเป็นหลัก รวมถึงกิจกรรมการค้าขายที่เกิดขึ้นในบริเวณริมน้ำ ซึ่งกลายเป็นจุดดึงดูดให้พ่อค้าหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาลงทุนในพื้นที่ซึ่งเกิดเป็นศูนย์กลางการค้าในยุคสมัยนั้น ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาทางด้านคมนาคมและการเข้ามาของรถไฟ ชุมชนกาดกองต้าจึงมีการขยายการตั้งถิ่นฐานขึ้นมาบนบกมากขึ้น ส่งผลให้การคมนาคมทางน้ำถูกลดบทบาทลง รวมทั้งกิจกรรมการค้า รวมถึงวิถีชีวิตริมน้ำเดิมของคนในชุมชนเริ่มหายไป และในช่วงเวลานั้นเกิดการย้ายศูนย์กลางความเจริญจากเดิมอยู่ที่ชุมชนกาดกองต้าถูกย้ายไปยังย่านสถานีรถไฟแทน ทำให้ชุมชนกาดกองต้าเกิดความซบเซา และเปลี่ยนสภาพเป็นชุมชนที่มีบทบาทด้านที่อยู่อาศัยเป็นหลัก โดยพื้นที่ยังคงมีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิต รวมถึงมีการประกอบกิจการพาณิชย์แทรกอยู่ภายในชุมชน แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกาดกองต้าในแต่ละยุคสมัยทั้งลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นที่แสดงผ่านรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน โครงข่ายคมนาคม ลักษณะการวางตัวของอาคาร และลักษณะทางสถาปัตยกรรม รวมถึงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถสะท้อนลักษณะเฉพาะตัวของพื้นที่ได้ ซึ่งปัจจุบันมีการฟื้นฟูชุมชนด้วยโครงการที่จัดสรรพื้นที่บนถนนตลาดเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนเพื่อย้อนยุควัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนในอดีตให้ยังคงอยู่ แต่อย่างไรก็ตามความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และแนวโน้มในการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมากในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนกาดกองต้าที่เป็นชุมชนเก่าแก่อายุอยู่ท่ามกลางพื้นที่ที่มีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง หากไม่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบรวมถึงการจัดการที่ดีพอพื้นที่อาจถูกคุกคามทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนสถาปัตยกรรมที่ถูกสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษถูกลดทอนคุณค่าหรือเปลี่ยนแปลงไป

ด้วยเหตุผลข้างต้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้าในฐานะที่เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ยังคงมีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมไว้ โดยวิเคราะห์จากผลการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง ร่วมกับผลของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการประเมินคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่ ใช้วิเคราะห์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของคุณค่าในด้านต่างๆ ของชุมชน นำไปสู่ผลสรุปอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้า ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนตระหนักถึงคุณค่า เกิดความหวงแหนพื้นที่ของตนที่อาศัยอยู่ และเป็นแนวทางพิจารณาคัดเลือกอาคารสถาปัตยกรรมในชุมชนที่ควรค่าแก่การเก็บรักษา อนุรักษ์ ปรับปรุง หรือการพัฒนา นำไปสู่การพัฒนาชุมชนกาดกองต้าอย่างยั่งยืนผ่านฐานรากทางวัฒนธรรมให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของเมือง และคงซึ่งไว้อัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชน ตลอดจนสามารถนำข้อมูลมาประกอบการวางแผนและเป็นตัวอย่างการพัฒนาให้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้า จังหวัดลำปาง มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างองค์ความรู้ รวมถึงการนำไปใช้อ้างอิงและเชื่อมโยงกับข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปสู่บทสรุปอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชน โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด

เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและสัณฐานเมือง แนวคิดเกี่ยวกับภูมิทัศน์ชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และแนวคิดเกี่ยวกับสำนึกในถิ่นที่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

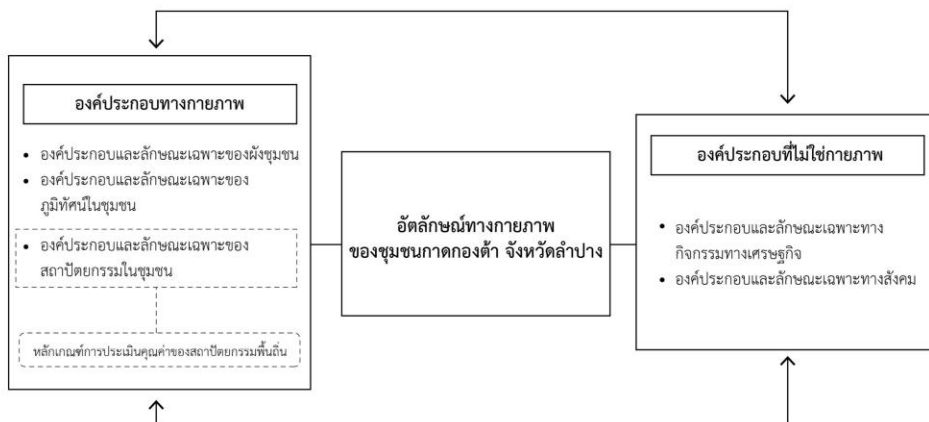
1. **แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน** การตั้งถิ่นฐาน (Settlement) ต้องอาศัยมิติของเวลาและสถานที่ เมื่อการตั้งถิ่นฐานเริ่มเป็นหลักเป็นแหล่งมนุษย์จะมีการปรับปรุงพื้นที่เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยและยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานในแต่ละแห่งนั้นมีความแตกต่างกันออกไป เป็นผลมาจากลักษณะทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นรูปลักษณะภายนอกของการตั้งถิ่นฐานแต่ละแห่งนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นปัจจัยต่างๆ อาทิเช่น ลักษณะทางกายภาพ จำนวนประชากรในระยะแรก ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มชน รวมไปถึงวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนกลุ่มนั้นได้ แหล่งตั้งถิ่นฐานจึงเปรียบเสมือนแหล่งบันทึกข้อมูลต่างๆ อดีตที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน โดยองค์ประกอบพื้นฐานของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ได้แบ่งออกเป็น 5 ประการ (สิงหนาท แสงสีหนาท, 2561 และ Doxiadis, 1976) ได้แก่ ธรรมชาติ คน สังคม โครงสร้างทางกายภาพ และโครงข่าย

2. **แนวคิดเกี่ยวกับภูมิทัศน์ชุมชน** ภูมิทัศน์เมืองสะท้อนสภาพแวดล้อมของเมืองที่ถูกสร้างขึ้นด้วยฝีมือของมนุษย์ โดยมีโครงข่ายคมนาคมเป็นตัวเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน ประกอบกับหลักการรับรู้จินตภาพของเมือง (Kevin Lynch, 1977) สามารถกำหนดจุดควบคุมมุมมอง และเกิดเป็นทัศนียภาพเฉพาะของเมืองได้ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทขององค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้ (1) องค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองตามลักษณะสภาพแวดล้อมของภูมิประเทศ โดยเมื่อพิจารณาจากลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งของเมือง องค์ประกอบสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติก่อให้เกิดรูปทรงทางผังเมืองนั้นๆ และส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์ภูมิประเทศเมือง และสถาปัตยกรรม (2) องค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมของเมืองที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ และสิ่งปลูกสร้างของชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่เมือง สามารถแบ่งออกได้ 7 องค์ประกอบ (วรรณศิลป์ พิรพันธุ์, 2538) ดังนี้ การวางผังเมือง เส้นทางคมนาคม พื้นที่เมืองและพื้นที่ว่าง ลักษณะของเนื้อเมือง ย่านของเมือง ปัจจัยเชิงนามธรรม และรายละเอียดประกอบเมือง

3. **แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์** อัตลักษณ์ทางกายภาพ (Pritchard, 1998: อ้างใน ศิริลักษณ์, 2556: 4) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เป็นองค์ประกอบทางโครงสร้างกายภาพ ที่มีรูปแบบปรากฏเด่นชัดภายในชุมชน อาจจะเป็นสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของสถานที่เสมือนเป็นรากเหง้า หรือ DNA ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น สภาพภูมิทัศน์ แหล่งประวัติศาสตร์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับระบบกิจกรรมบนพื้นที่ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ ที่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางกายภาพในการรองรับกิจกรรมนั้นๆ ที่เริ่มจากกิจกรรมไปสู่ประเภทกิจกรรม โดย พิศประไพ สารศาสดา (2551) ได้ทำการศึกษาและตีความเพิ่มเติม รวมถึงการนำไปใช้กับการแสดงออกถึง “อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม” ซึ่งจะหมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวทางสถาปัตยกรรม เป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะประเทศ หรือของชุมชนและพื้นที่นั้นๆ ผ่านทางรูปแบบของอาคาร โดยสามารถแบ่งลักษณะทางสถาปัตยกรรมออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ ประเภทของสถาปัตยกรรม รูปแบบทางสถาปัตยกรรม การใช้สอยประโยชน์อาคาร และองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ในสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งที่สะท้อนและอธิบายให้เห็นถึงพัฒนาการและความเป็นมาของพื้นที่ได้อย่างดี ขณะเดียวกัน Rossi (1976) ได้กล่าวถึง จิตวิญญาณของชุมชนมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป และมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากชุมชนอื่นๆ

4. แนวคิดเกี่ยวกับสำนึกในถิ่นที่ สำนึกในถิ่นที่ (Sense of place) ของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับสถานที่นั้นๆ หรือประโยชน์ใช้สอยของสถานที่นั้นๆ หรือมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการเหล่านั้นหลายปัจจัยด้วยกัน มีทั้งที่สามารถควบคุมได้และไม่สามารถควบคุมได้ โดย Ian Nairn (1965) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เมื่อพื้นที่หรือสถานที่ใดเมื่อมีคนเข้าไปใช้พื้นที่นั้น ทุกคนจำเป็นที่จะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสภาพแวดล้อมนั้น ความรู้สึกของความรู้สึกสำนึกในถิ่นที่เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่มีความซับซ้อน ซึ่งสำนึกในถิ่นที่นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะควรเกิดในงานสถาปัตยกรรม รวมถึงควรมีการตอบโต้ระหว่างคนกับสถาปัตยกรรมอันมีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของคนและวัฒนธรรมนั้นๆ (Harvey, 1968)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนภาคองค้ำ จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมถึงกำหนดตัวแปรที่ได้จากการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎี นำมาสู่กรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2565.

วิธีการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย

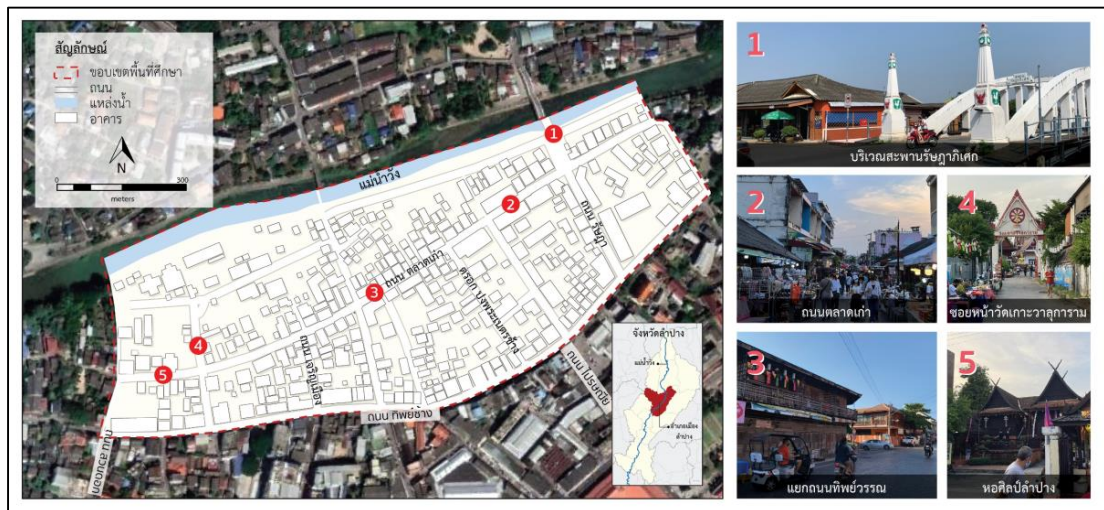
การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่ออธิบายคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบทางกายภาพและองค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพ โดยเริ่มศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของพื้นที่และนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย นอกจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้วจำเป็นต้องสร้างและกำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลอยู่ 3 ประเภท ได้แก่

- 1) **แบบสำรวจด้านกายภาพ** เพื่อนำมาประกอบการสำคัญเชิงลักษณะกายภาพ ที่ตั้ง และขอบเขตพื้นที่ การใช้ประโยชน์อาคาร สภาพอาคาร และเส้นทางการคมนาคม ตลอดจนลักษณะผังชุมชน การวางตัวของกลุ่มอาคารที่จะสะท้อนบริบทของชุมชน รวมถึงมีการสำรวจในเชิงเศรษฐกิจและสังคม คือ รูปแบบหรือประเภทของกิจกรรม และช่วง

เวลาที่เกิดกิจกรรม ให้เป็นไปกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เพื่อใช้ประกอบการศึกษาองค์ประกอบอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนร่วมกับการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 2) **แบบสัมภาษณ์** ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาบริบทโดยรวมของชุมชนกาตองต้าโดยแบ่งกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนกาตองต้าเป็น 3 กลุ่ม และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 25 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน สถาปัตยกรรม ตลอดจนวิถีชีวิตและกิจกรรมในชุมชน สามารถแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์บุคคลทั่วไปในชุมชน ผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพหรือชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่หรือบริเวณโดยรอบชุมชนกาตองต้า จำนวน 10 คน (2) แบบสัมภาษณ์บุคคลทั่วไปที่เป็นบุคคลคนภายนอกชุมชน เป็นผู้ที่เข้ามาใช้บริการหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ และจะต้องมีประสบการณ์ในชุมชนในระยะเวลาหนึ่งที่จะสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้ จำนวน 5 คน และ (3) แบบสัมภาษณ์บุคคลสำคัญของชุมชน เป็นผู้ที่อยู่อาศัยหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มของคณะกรรมการกาตองต้า และสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะทราบถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ หรือเป็นผู้ที่อาศัยในพื้นที่มานานจึงมีความคุ้นเคยและรู้จักพื้นที่ รวมถึงทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และ 3) **เกณฑ์การประเมินคุณค่าของสถาปัตยกรรม** สำหรับชุมชนกาตองต้าผู้วิจัยจึงศึกษาเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินคุณค่าของหน่วยงานระดับประเทศ คือ กรมศิลปากรและสมาคมสถาปนิกสยามเพื่อนำไปปรับใช้กับเกณฑ์ประเมินคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเฉพาะพื้นที่ชุมชน โดยแยกเกณฑ์การประเมินแต่ละประเภทให้สอดคล้องกับอาคารสถาปัตยกรรมของชุมชน เนื่องจากอาคารสถาปัตยกรรมในแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประเมินเพราะเป็นการใช้หลักเหตุผลในการอธิบายถึงสถาปัตยกรรมที่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างไร (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2563) และลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมนั้นจะส่งผลให้เกิดการสำนึกในที่ (Sense of Place) ผู้วิจัยจึงจะใช้เพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินโดยแสดงความสัมพันธ์ของคุณค่าในด้านต่างๆ กับชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ ตลอดจนเกิดค่านิยมในการอนุรักษ์สืบสาน โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการพิจารณา 3 ประเด็น อันได้แก่ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม และคุณค่าด้านสังคม

ผลการศึกษา

การศึกษาอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนกาตองต้า จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนกาตองต้า ซึ่งตั้งอยู่ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยมีพื้นที่ติดกับบริเวณริมฝั่งแม่น้ำวังฝั่งซ้าย ใกล้สะพานรัชฎาภิเศก และขนานกับถนนทิพย์ช้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ตลอดจนเป็นพื้นที่การค้าสำคัญของนครลำปางมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยพิจารณาจากการลงสำรวจ การสัมภาษณ์คนในพื้นที่ และอ้างอิงจากแผนที่อาคารเก่าในหนังสือกาตองต้าย่านเก่าเล่าเรื่องเมืองลำปาง (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาชุมชนกาดกองต้า จังหวัดลำปาง
ที่มา: โดยผู้วิจัย, 2565.

ทั้งนี้ผลของการศึกษาจะวิเคราะห์สภาพทั่วไปและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกาดกองต้า ผ่านเรื่องราวประวัติศาสตร์ จากผลการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงชุมชนกาดกองต้าจังหวัดลำปาง ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และความสัมพันธ์กับบริบทโดยรอบของชุมชนที่ได้จากการลงสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การทบทวนวรรณกรรม และการศึกษาเอกสาร หนังสือที่เกี่ยวข้องแล้วศึกษาความเชื่อมโยงของคุณค่าและความสำคัญ รวมทั้งองค์ประกอบต่างๆ ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ และคนในชุมชนเกิดการรับรู้ความเป็นท้องถิ่นเดียวกัน (Burke, 1976) ก่อให้เกิดการสำนึกในที่ (Sense of Place) รวมถึงการรับรู้จดจำได้ง่ายต่อพื้นที่ โดยสามารถแบ่งการวิเคราะห์ลักษณะของชุมชนกาดกองต้าออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพ และองค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบทางกายภาพในชุมชนกาดกองต้า การวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพในชุมชน จะมีการพิจารณาทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจถึงองค์ประกอบที่เกิดขึ้นจากลักษณะเฉพาะซึ่งจะนำไปสู่กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงสภาพภูมิทัศน์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นจะส่งผลต่อภาพรวมของชุมชนและบรรยากาศของสถานที่ตั้ง ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ (Garnham, 1985 และ Burke, 1976) ดังนั้นจึงมีการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของผังชุมชน องค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของภูมิทัศน์ และองค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรม

1.1 องค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของผังชุมชน มีการพิจารณาใน 4 ประเด็นหลัก คือ รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน โครงข่ายคมนาคม การวางตัวของอาคาร และลักษณะของผังชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

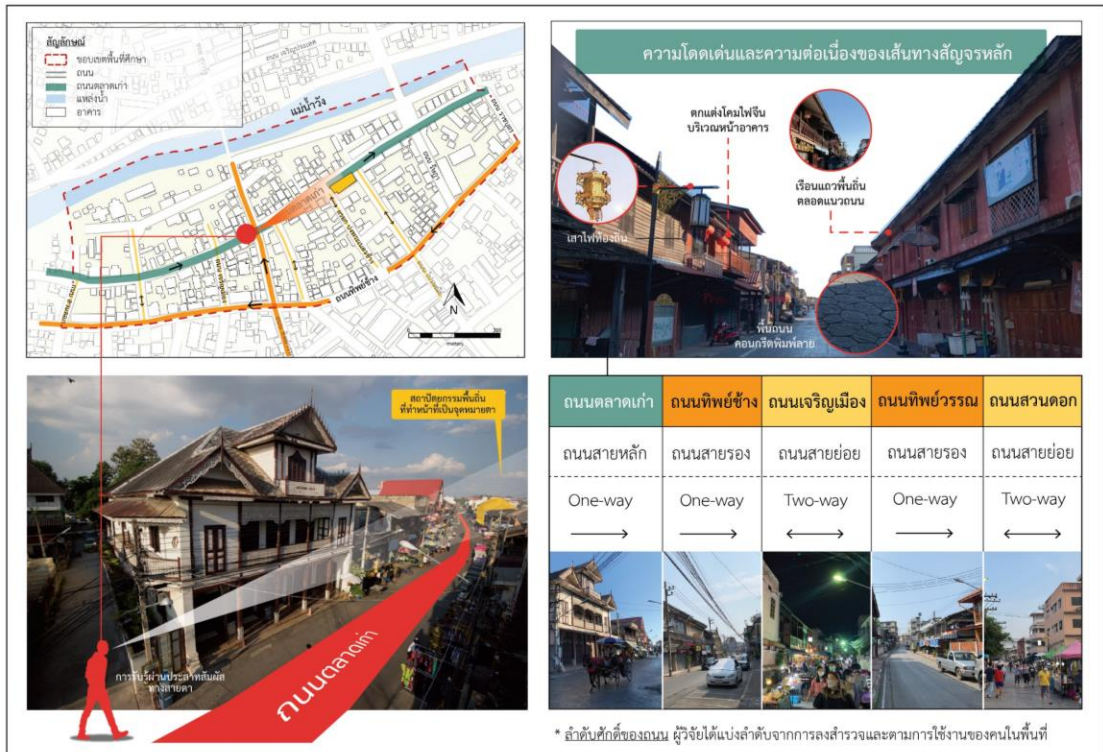
(1) รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ชุมชนกาดกองต้ามีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบๆ กล่าวคือ มีการตั้งถิ่นฐานเลียบริมแม่น้ำวังฝั่งตะวันออก เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีเส้นทางติดต่อกับชุมชนอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงไปถึงกิจกรรมในพื้นที่ซึ่งเหมาะกับการดำรงชีวิตอย่างมาก โดยเริ่มจากกลุ่มคนชาวเมือง คนไทลื้อ และกลุ่มชาวจีนที่เข้ามาปักหลักถิ่นฐานและทำกิจกรรมใน

บริเวณนี้ แต่เมื่อมีการอพยพเข้ามาของคนต่างถิ่นมากขึ้นจึงเกิดการขยายตัวของชุมชน ประกอบกับพื้นที่ที่กว้างขวางสามารถขยายขอบเขตการตั้งถิ่นฐานออกไปได้ ส่งผลให้ชุมชนบริเวณริมฝั่งแม่น้ำวังเริ่มมีความคับคั่ง จึงมีการขยับขยายการปลูกอาคารหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นมาบริเวณบนถนนตลาดเก่าตลอดแนวยาว ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนภาคกลางในปัจจุบันที่เป็นชุมชนเก่าริมน้ำและมีถนนตลาดเก่าเป็นถนนเส้นสำคัญของพื้นที่ ส่งผลให้รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนภาคกลางเป็นการตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม (Linear settlements) ซึ่งจะพบการตั้งถิ่นฐานบริเวณตลอดแนวของริมแม่น้ำวังและบริเวณสองฝั่งของถนนตลาดเก่า ต่อมาเมื่อมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น จึงมีการตัดถนนเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน มีสร้างเรือนแถวขนานไปกับถนนจนเต็มตลอดแนวถนนตลาดเก่า แต่ยังคงกิจกรรมค้าขายและอยู่อาศัยที่สืบเนื่องมาจากอดีต เป็นปัจจัยดึงดูดให้มีกลุ่มชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานหนาแน่นขึ้นเรื่อยๆ เกิดเป็นซอย ตรอก และถนนต่างๆ ประกอบกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีการสร้างอาคารติดกันตามลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือญาติ และพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นอิทธิพลทำให้ในชุมชนภาคกลางเกิดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานอีกแบบหนึ่ง คือ รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม (Cluster Settlement) ซึ่งจากการลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามพบว่า เป็นรูปแบบที่มักเกิดขึ้นตามแนวถนนสายย่อยในพื้นที่เช่นในปัจจุบัน

(2) **โครงข่ายคมนาคม** เป็นช่องทางที่คนในชุมชนใช้สัญจรไปมา สามารถสะท้อนส่วนต่างๆ ของเมืองเคลื่อนที่ไปตามเส้นทาง และเกิดความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ขณะเดินทาง โดยมีความสอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานและเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมของคนในชุมชน ซึ่งจากการลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามพบว่า ชุมชนภาคกลางมีความโดดเด่นและความต่อเนื่องของเส้นทางสัญจรหลัก” ที่มีลักษณะของถนนที่โค้งสอดคล้องกับแม่น้ำวังตามการตั้งถิ่นฐานในอดีต มีการปรากฏและมีความเด่นชัดในลักษณะของแนวแกนของชุมชน ทั้งนี้จากการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนภาคกลาง พบว่า มีการใช้ซอยพื้นที่ถนนตลาดเก่าเป็นเส้นทางในการสัญจรและเป็นถนนที่มีจุดรวมของกิจกรรมกระจายตัวในพื้นที่ที่สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีต อาทิ ร้านอาหาร แผงการค้าริมทางใช้เป็นพื้นที่จอดรถ หรือหัวมุมถนนเป็นที่คนในชุมชนมาพบปะกัน ซึ่งลักษณะทางกายภาพดังกล่าวส่งผลต่อการรับรู้ อีกทั้งความต่อเนื่องของเรือนแถวพื้นที่ที่มีความโดดเด่นตลอดแนวถนน และกลายเป็นจุดอ้างอิง หรือจุดหมายตา (Landmark) ที่สามารถบ่งบอกทิศทางได้ (ดังภาพที่ 3) ภายในชุมชนภาคกลางยังมีโคมไฟและเสาไฟส่องสว่างที่มีลักษณะเฉพาะคอยให้แสงสว่างในชุมชนเรียงรายตามเส้นถนนสายหลักทั้ง 2 ฝั่ง นอกจากนี้ในชุมชนยังคงมีความโดดเด่นในการใช้วัสดุก่อสร้างพื้นถนน โดยมีการปูพื้นด้วยคอนกรีตพิมพ์ลาย รวมถึงมีการตกแต่งผิวไหล่ทางถนน ส่งผลให้ภูมิทัศน์ในชุมชนซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อของจังหวัดดูสวยงาม และการจราจรภายในชุมชนก็สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้สร้างความต่อเนื่องของประสบการณ์การเข้าใช้พื้นที่ และเกิดการรับรู้เป็นลักษณะเฉพาะเมื่อเดินทางเข้ามาภายในชุมชน

ชุมชนภาคกลางเป็นหนึ่งในชุมชนที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย สืบเนื่องจากการเข้าถึงพื้นที่ในหลากหลายเส้นทาง โดยการเข้าถึงภายในพื้นที่ผ่านถนนตลาดเก่าที่เป็นถนนเส้นหลักและเป็นถนนทางเดียว (One-way) ของชุมชน จะสามารถเข้าถึงได้ด้วยรถยนต์ส่วนตัว จักรยานยนต์ จักรยาน และการเดินเท้า ด้วยถนนสายรอง สายย่อย ซอย รวมถึงตรอกเล็กๆ ที่มีการเชื่อมต่อระหว่างถนนทิพย์ช้าง-ถนนตลาดเก่า ได้แก่ ถนนไปรษณีย์ ตรอกปงพระเนตรช้าง ถนนทิพย์วรรณ ซอยเจริญเมือง และถนนสวนดอก นอกจากนี้ชุมชนภาคกลางยังมีพื้นที่ส่วนในที่อยู่ติดกับแม่น้ำวังซึ่งในอดีตเคยเป็นท่าเรือที่สำคัญของเมืองลำปาง พบว่า มีการเชื่อมต่อกับชุมชนริมแม่น้ำวังอีกฝั่งด้วยสะพานทั้ง 2 แห่ง คือ สะพานบริเวณถนนทิพย์วรรณ และสะพานรัชฎาภิเศกที่เป็นจุดหมายตา (Landmark) อีกแห่งในชุมชนภาคกลาง อย่างไรก็ตามองค์ประกอบเหล่านี้ได้แสดงถึงคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากสามารถใช้อธิบายถึง

ความรุ่งเรืองในการค้าของชุมชน ผ่านการวางตัวของอาคารกับเส้นทางการเชื่อมต่อการค้าขายที่สะท้อนคุณค่าทางสังคม และสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเส้นทางสัญจรกับลักษณะทางสังคมที่ตอบรับกับภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมโดยรอบ ซึ่งจะช่วยให้การส่งเสริมการเดินทางช่วยให้ผู้คนเข้ามาในพื้นที่ที่เกิดการรับรู้เกี่ยวกับรายละเอียดของภูมิทัศน์ กิจกรรม สัมผัสวิถีชีวิตผ่านประสบการณ์การใช้งานและสร้างความจดจำต่อบรรยากาศของชุมชน

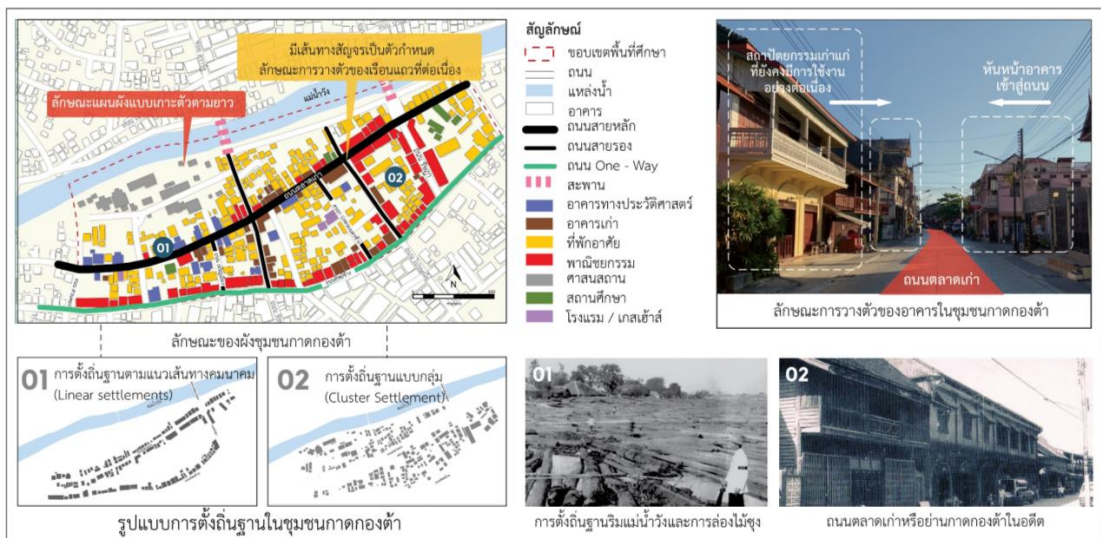
ภาพที่ 3 ความโดดเด่นและความต่อเนื่องของเส้นทางสัญจรหลัก

ที่มา: <https://www.tatcontactcenter.com>, ปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2565.

(3) การวางตัวของกลุ่มอาคาร ชุมชนกาดกองต้ามีการวางตัวของกลุ่มอาคารขนานกับแม่น้ำวัง และถนนตลาดเก่ามากที่สุด สอดคล้องกับลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามแนวเส้นทางคมนาคม (Linear settlements) ผู้คนในชุมชนนิยมใช้การสัญจรทางเรือเป็นหลัก ดังนั้นจึงส่งผลต่อการปลูกอาคารเรือนแถวเป็นแนวยาวเลียบริมแม่น้ำวัง มีการวางอาคารแนบชิดกันตามความสัมพันธ์ของเครือญาติ โดยมีการสร้างบริเวณขนานบ้านที่ยื่นออกสู่แม่น้ำวัง ซึ่งมักใช้เป็นท่าเรือสำหรับขนส่งสินค้าและเปิดหน้าบ้านติดกับถนนเพื่อทำการค้าขายในบริเวณถนนตลาดเก่า ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางทำให้บทบาทของเส้นทางคมนาคมทางน้ำเริ่มถูกลดทอนความสำคัญลงไป ส่งผลให้ชุมชนกาดกองต้ายุติกิจการค้าไม้ และได้เปลี่ยนจากย่านการค้าคึกคักกลายเป็นย่านที่พักอาศัยที่ค่อนข้างเงียบสงบแทน โดยยังคงมีการวางตัวของกลุ่มอาคารขนานกับแนวถนนโดยหันหน้าเข้าสู่ถนนตลาดเก่าทั้งหมดเช่นเดิม และใช้อาคารเพื่อประกอบกิจการพาณิชย์แทรกอยู่ภายในชุมชนบ้างประปราย สะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ว่า

เส้นทางสัญจรหลักจะเปลี่ยนจากแม่น้ำวังเป็นถนนตลาดเก่า แต่ชุมชนยังคงรูปแบบการวางตัวของอาคารที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งผลจากการเข้ามาใช้พื้นที่ทำกิจกรรมอยู่อาศัยหรือค้าขายของคนในชุมชนภาคกลางทำให้เกิดเป็นความผูกพันในถิ่นที่และเกิดการจดจำลักษณะเฉพาะของชุมชน

(4) **ลักษณะของผังชุมชน** ลักษณะของผังชุมชนนั้นสามารถสะท้อนออกมาในรูปแบบตั้งถิ่นฐานในแต่ละพื้นที่ เป็นผลมาจากลักษณะทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นรูปลักษณะภายนอกของผังชุมชนแต่ละแห่งนั้นจะมีความแตกต่างกัน โดยหากพิจารณาภาพรวมของชุมชนที่เกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกัน สามารถสรุปได้ว่าชุมชนภาคกลางมีเส้นทางการสัญจรเป็นตัวกำหนดลักษณะการวางตัวของอาคารเรือนแถวที่ต่อเนื่องกัน สอดคล้องกับลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตั้งแต่อดีตที่มีปัจจัยมาจากลักษณะภูมิประเทศ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปแบบการขยายตัวของชุมชนภาคกลางอย่างมาก โดยปัจจุบันสามารถแบ่งพื้นที่ภายในชุมชนทั้ง 7 ลักษณะ ตามการใช้ประโยชน์อาคารและกิจกรรมการใช้งานของคนในพื้นที่ ได้แก่ การอยู่อาศัย พาณิชยกรรม พื้นที่สาธารณะ ศาสนาสถาน สถานศึกษา โรงแรม/เกสต์เฮาส์ อาคารเก่า และอาคารทางประวัติศาสตร์ เกาต์ตัวเรียงตามแนวเส้นถนนส่งผลให้ลักษณะของผังชุมชนมีลักษณะเฉพาะตัว คือ เป็นลักษณะแบบเกาต์ตัวตามยาว โดยมีเส้นทางสัญจรเป็นตัวกำหนดลักษณะการวางตัวของเรือนแถวที่ต่อเนื่อง (ดังภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 การตั้งถิ่นฐานและลักษณะผังของชุมชนภาคกลาง

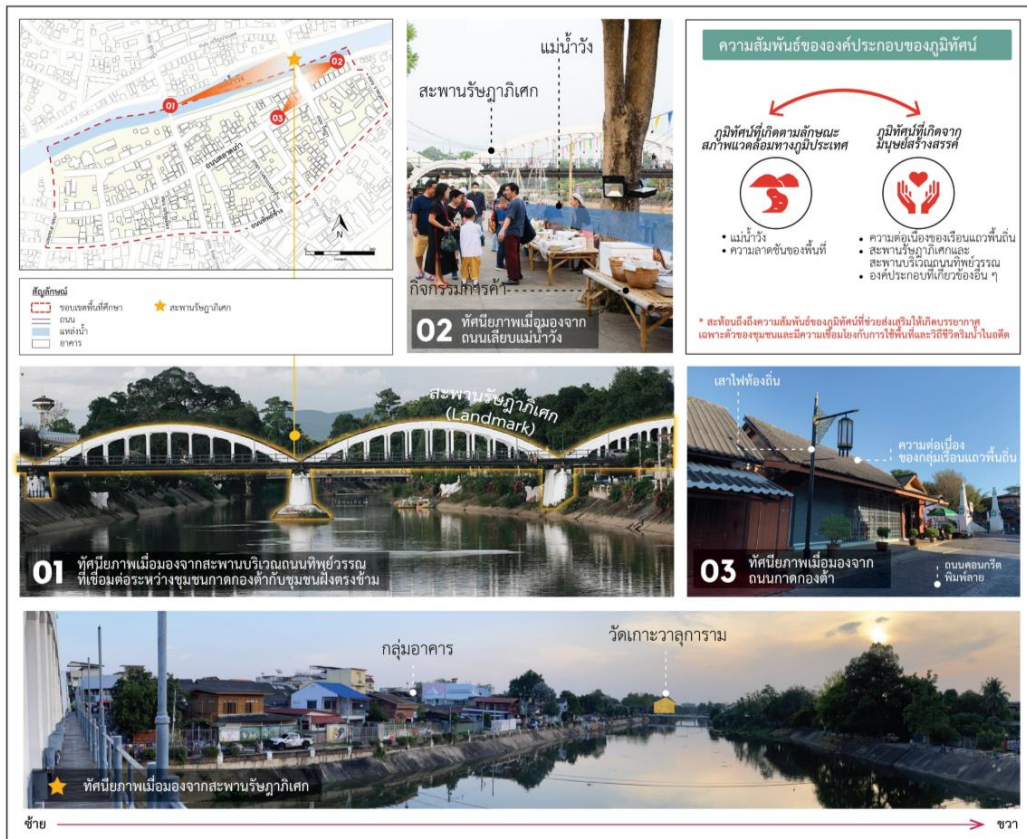
ที่มา: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, ปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2565.

1.2 องค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของภูมิทัศน์ในชุมชน เนื่องจากสภาพภูมิทัศน์ชุมชนสามารถแสดงความเป็นตัวตนของพื้นที่นั้นๆ ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถแสดงออกมาในลักษณะรูปธรรมและนามธรรมอันได้เรียนรู้และถ่ายทอดสั่งสมมาอย่างยาวนาน ดังนั้นจึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ภูมิทัศน์ที่เกิดตามลักษณะสภาพแวดล้อมทางภูมิประเทศ และภูมิทัศน์ที่เกิดจากมนุษย์สร้างสรรค์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) **ภูมิทัศน์ที่เกิดตามลักษณะสภาพแวดล้อมทางภูมิประเทศ** ชุมชนกาดกองต้าแต่เดิมเป็นชุมชนที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการค้าขายทางน้ำมาก่อน ด้วยสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยจึงกลายเป็นแหล่งดึงดูดผู้คนต่างถิ่นทั้งชาวจีน พม่า และไทใหญ่อพยพเข้ามาเพื่อตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำวังและแสวงหาผลประโยชน์ด้านการค้าเพื่อหวังผลกำไร ชุมชนจึงได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปะวัฒนธรรมรวมถึงเกิดเป็นวิถีชีวิตที่มีความเฉพาะตัวของพื้นที่ จนกระทั่งการพัฒนาคมนาคมทางบกเข้ามามีบทบาทในพื้นที่จึงเกิดการตั้งเรือนแถวริมถนนตลาดเก่ามากขึ้นและกลายมาเป็นชุมชนกาดกองต้าในปัจจุบัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม่น้ำวังเป็นองค์ประกอบทางธรรมชาติที่มีบทบาทต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกาดกองต้าสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ใกล้พื้นที่ธรรมชาติที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และมีเส้นทางอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงไปถึงกิจกรรมในพื้นที่ อย่างไรก็ตามแม่น้ำวังไม่เพียงมีผลต่อการรับรู้ถึงประวัติศาสตร์และความเจริญรุ่งเรืองการค้าในอดีตเท่านั้น แต่ยังสร้างทัศนียภาพที่สวยงามให้กับชุมชนกาดกองต้า โดยเกิดเป็นทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่งดงาม ทำให้เป็นที่จดจำแก่บุคคลทั่วไป

(2) **ภูมิทัศน์ที่เกิดจากมนุษย์สร้างสรรค์** ถนนตลาดเก่าในชุมชนกาดกองต้าแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของลักษณะทางภูมิทัศน์ โดยมีองค์ประกอบทางกายภาพที่สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เกิดเป็น “กลุ่มเรือนแถวที่มีลักษณะเรียงตามแนวยาวขนานกับแม่น้ำวังและถนนตลาดเก่า” มีความสูงประมาณ 1 - 4 ชั้น แต่ละหลังมักจะมีการเว้นระยะห่างกันเพียงเล็กน้อย ถึงแม้วิถีชีวิตริมน้ำของชุมชนกาดกองต้าจะหายไปแต่พื้นที่ชุมชนยังคงรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมไว้ สังเกตได้จากเรือนแถวเก่าแก่ที่มีการปรับปรุง รักษาจนมาถึงปัจจุบันรวมถึงเรือนแถวที่ถูกสร้างมาภายหลังมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ อีกทั้งไม่มีการกั้นพื้นที่ระหว่างเรือนแถวและระหว่างพื้นที่ด้านหน้าเรือนแถวกับถนน โดยส่วนมากมักใช้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยมากกว่าการทำการค้า บรรยายภาพจึงค่อนข้างสงบแตกต่างจากถนนทิพย์ช้างที่มีการกระจุกตัวของอาคารพาณิชย์กรรม องค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลต่อการรับรู้ความเป็นชุมชนกาดกองต้าในภาพรวมและสามารถสะท้อนประวัติศาสตร์กับความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าของชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมี “สะพานรัชฎาภิเศก” ที่เป็นเส้นทางประวัติศาสตร์ มีบทบาทเป็นเส้นทางเชื่อมชุมชนฝั่งแม่น้ำวังตะวันตกและชุมชนฝั่งแม่น้ำตะวันออกเข้าด้วยกัน และยังเป็นจุดหมายตา (Landmark) ที่แสดงถึงขอบเขตของพื้นที่ชุมชนกาดกองต้าภายใต้การรับรู้ของบุคคลโดยทั่วไปที่เข้ามาใช้พื้นที่และคนในชุมชน โดยเมื่อมองจากสะพานที่เชื่อมต่อระหว่างถนนทิพย์วรรณของชุมชนกาดกองต้ากับถนนทิพย์วัลย์ของชุมชนฝั่งตรงข้ามจะเกิดทัศนียภาพของชุมชนอีกมุมมองหนึ่งเมื่อหันหน้าเข้าสู่ทิศตะวันออก เกิดเป็นทัศนียภาพของเรือนแถวที่เรียงตามแนวยาวและหันหน้าอาคารเข้าสู่แม่น้ำวังประกอบกับต้นไม้ขนาดใหญ่ กลายเป็นจุดนำสายตาที่น่าสนใจเมื่อจุดสิ้นสุดสายตาคู่ที่สะพานรัชฎาภิเศก (ดังภาพที่ 5)

องค์ประกอบทั้งสองลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชุมชนที่เกิดจากลักษณะเด่นทางภูมิทัศน์ที่ช่วยสร้างบรรยากาศเฉพาะตัวให้แก่ชุมชนกาดกองต้า ทั้งภูมิทัศน์ที่เกิดตามลักษณะสภาพแวดล้อมทางภูมิประเทศกับภูมิทัศน์ที่เกิดตามสภาพแวดล้อมจากมนุษย์สร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังเกตจากการสร้างและออกแบบโดยใช้องค์ประกอบต่างๆ ให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบและช่วยส่งเสริมความเป็นชุมชนกาดกองต้าขึ้นมา ให้ความรู้สึกสัมผัสทางการมองเห็นที่ส่งผลต่อการรับรู้ของบุคคลโดยทั่วไปถึงทัศนียภาพที่มีลักษณะเฉพาะในครั้งแรกที่พบเห็น

ภาพที่ 5 ทัศนียภาพและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของภูมิทัศน์ชุมชน

ที่มา: <https://paikondieow.com>, ปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2565.

1.3 องค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมในชุมชน เป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของชุมชนหรือพื้นที่นั้นๆ ผ่านทางรูปแบบของสิ่งปลูกสร้างต่างๆ โดยมีความสอดคล้องกับการดำรงอยู่ในสังคมของคน และเกิดจากบริบททางวัฒนธรรมประกอบกับประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ ซึ่งลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมนั้นจะส่งผลให้เกิดการสำนึกใน (Sense of Place) สำหรับชุมชนภาคกลางตอนล่างผู้วิจัยจึงศึกษาเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินคุณค่าของกรมศิลปากรและสมาคมสถาปนิกสยาม (ยงจินศรี พิมพ์เสถียร, 2563) แยกเกณฑ์การประเมินแต่ละประเภทให้สอดคล้องกับอาคารสถาปัตยกรรมของชุมชนภาคกลางตอนล่าง และประเมินโดยแสดงความสัมพันธ์ของคุณค่าในด้านต่างๆ กับชุมชน ดังนั้นในการวิเคราะห์จึงแบ่งเกณฑ์การประเมินคุณค่าทางสถาปัตยกรรมออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม คุณค่าด้านชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนภาคกลางตอนล่างเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน ปรากฏในหลักฐานการสร้าง “เวียงนครลำปาง” บนที่ราบฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงในช่วงปี พ.ศ.2351 ซึ่งทำให้เกิดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจจากการค้าขายทางน้ำขึ้นมาที่เรียกว่า “ภาคกลางตอนล่าง” จากทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่บริเวณพื้นที่ใกล้ริมแม่น้ำเหมาะสมแก่การทำให้เป็นท่าเทียบเรือสินค้า และโกดัง จึงทำให้คนทั้งชาวจีน ชาวพม่า และชาวไทยใหญ่ต่างลงทุนปลูกสร้างเรือนแถวไม้เพื่อทำการค้าขายและอยู่อาศัยจำนวนมาก สอดคล้องกับหลักฐานในรายงานตรวจราชการเมืองนครลำปางของพระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ (วรภารณ์ เรืองศรี, 2557) เมื่อปี พ.ศ.2445 ได้กล่าวว่า

“...ได้เห็นตลาดจีน (กาดกองต้า) อยู่ 2 ฝากถนนยาวมาก มีแต่ร้านขายของที่มาจากกรุงเทพฯ ทั้งสิ้น มีเครื่องนุ่งห่มใช้สอยเป็นพื้น ถนนนั้นเป็นหินหนืดประมาณ 200 ครว้ ร้านค้า มีมาก...” นอกจากนี้ยังมีหลักฐานหรือตัวอย่างที่ยังหลงเหลืออยู่ของเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ อาคารหรือสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ที่มีลักษณะเป็นห้องแถวแบบจีน หรืออาคารที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตกส่งผลให้อาคารสถาปัตยกรรมหลังนี้มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ากาดกองต้ามีลักษณะสังคมแบบพหุวัฒนธรรม จึงส่งผลต่อลักษณะและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในย่านนี้มีความหลากหลายและมีการผสมผสานทางวัฒนธรรม (อิสริชัย บุรณะอรจรณ์, 2556) องค์ประกอบเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในชุมชนมีความสัมพันธ์และมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายถึงยุคสมัยในแต่ละช่วงเวลาของชุมชนกาดกองต้าได้เป็นอย่างดี

(2) **คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม** จากการศึกษาพบว่า ชุมชนกาดกองต้ามี “ลักษณะสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน” ด้วยถนนตลาดเก่าที่เป็นถนนสายเศรษฐกิจมากด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่จารึกไว้ในเมืองลำปาง สภาพอาคารบ้านเรือนหลายหลังยังปรากฏร่องรอยความเจริญในอดีตให้เห็นอยู่ถึงทุกวันนี้ ดังนั้นเมื่อบุคคลโดยทั่วไปเข้าไปในพื้นที่ชุมชนกาดกองต้าสามารถรับรู้จากการมองเห็นเรือนแถวเก่าแก่วลีหลังคาเรือนตลอดถนนตลาดเก่า ซึ่งสามารถสร้างความตื่นตาและสร้างบรรยากาศของชุมชนเก่าแก่ให้คนต่างถิ่นที่มาเยือนมีรอย และตรอกที่เชื่อมต่อกันสามารถเดินลัดเลาะเพื่อที่จะได้เห็นสถาปัตยกรรมหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งแบบไทยภาคกลาง ไทยล้านนา พม่า จีน และยุโรป สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาของวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมา และมีความทับซ้อนของสถาปัตยกรรมหลากหลายยุคสมัย ภายในตัวอาคารยังมีการออกแบบตกแต่งที่หาชมยาก แสดงถึงทักษะฝีมือช่างและความคิดสร้างสรรค์ของสถาปนิกในศตวรรษก่อน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเฉพาะของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นและแตกต่างออกไปจากพื้นที่อื่นๆ ผลมาจากการรวมกลุ่มของชาติพันธุ์ที่หลากหลายอาศัยอยู่ร่วมกัน รูปแบบสถาปัตยกรรมจึงมีความผสมผสานไปตามความพึงพอใจของเจ้าของและเป็นไปตามทักษะฝีมือช่างผู้ก่อสร้างที่สวยงาม

นอกจากนี้ยังมีความ “แต่ดั้งเดิมในเรื่องของวัสดุและการออกแบบ” ของชุมชนกาดกองต้าที่เป็นลักษณะเฉพาะ โดยลักษณะอาคารในชุมชนกาดกองต้าสามารถจำแนกตามรูปแบบวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ อาคารไม้ และอาคารคอนกรีต ซึ่งอาคารไม้ส่วนใหญ่ที่พบในพื้นที่มักเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีความเก่าแก่ถึงแม้จะมีโครงสร้างที่แข็งแรงและคงอยู่แต่บางแห่งมีสภาพภายนอกที่ทรุดโทรม สืบเนื่องมาจากอาคารในลักษณะของเรือนแถวขนานไปกับถนน เป็นอาคารที่สร้างขึ้นในยุคเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกาด มีการออกแบบที่สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน ในขณะที่สามารถตอบสนองการใช้งานของคนได้เช่นกัน เรือนแถวไม้จะมีการยกพื้นสูงจากระดับพื้นถนนเล็กน้อย มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินขอ และมักประดับบานเฟี้ยมทำด้วยแผ่นไม้กระดานขนาดใหญ่ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามยุคสมัยและการใช้งาน ในขณะที่มีออกแบบเพื่อความสวยงามยังมีการทำคิ้วก่อบัวเหนือขอบหน้าต่างเพื่อกันน้ำฝนไหลย้อย และหน้าต่างมีบานเกล็ดไม้ป้องกันลมเข้า ในส่วนของเรือนแถวคอนกรีตในชุมชนกาดกองต้าเริ่มมีการก่อสร้างในยุคสมัยหลังการเข้ามาของรถไฟลำปาง ส่งผลให้มีสะดวกต่อการขนย้ายทรัพยากรและวัสดุอุตสาหกรรมใหม่ ประกอบกับวิทยาการทางการก่อสร้างรูปแบบใหม่โดยใช้โครงสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก เกิดเป็นอาคารหลายหลังในชุมชนกาดกองต้าที่เน้นความเรียบง่ายในการออกแบบมากกว่าสมัยเริ่มต้น นอกจากนี้ยังนำคอนกรีตมาใช้ในการก่อสร้างสะพานรัชฎาภิเศกระยะที่ 3 เพื่อสร้างความคงทนให้กับสะพานและสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ใช้งาน แสดงให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนเป็นการสร้างสรรค์งานมาจากภูมิปัญญา ที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยคติความเชื่อ และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงมีเอกลักษณ์ประจำถิ่นสูงมากและมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นหลักฐานถึงความสามารถทางภูมิปัญญาและความหลากหลายของกลุ่มคนที่ประกอบกันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนขึ้นมา

(3) **คุณค่าด้านชุมชน** ชุมชนภาคองศาในปัจจุบันมีหอศิลป์ลำปางที่ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อเยาวชนคนรุ่นใหม่กลางสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหวังให้เกิดแรงบันดาลใจใฝ่รู้ศึกษารากเหง้าของผู้คนในท้องถิ่น นอกจากนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนแล้ว ยังเป็นสถานที่แสดงผลงานของศิลปินล้านนาแขนงต่างๆ ที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ อีกทั้งยังมีสถาปัตยกรรมอีกหลายแห่งที่กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมรากเหง้าชาวเหนือ และเป็นแหล่งรวมตัว พบปะของคนในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน สะท้อนถึงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมสูง ได้ใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมทางสังคม และประเพณีที่ปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน กลายเป็น “เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คน” ซึ่งปัจจุบันอาคารบางแห่งมีการจัดแนวทางการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และมีชุมชนใกล้เคียงหน่วยงานหรือองค์กรในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป อีกทั้งภายในชุมชนยังมี “การใช้สอยประโยชน์อาคารอย่างต่อเนื่อง” โดยใช้คุณค่าของความเก่าแก่และความเฉพาะของสถาปัตยกรรมสร้างมูลค่าทางธุรกิจ อาทิเช่น บ้านบริบูรณ์ ที่แต่เดิมเคยเป็นที่พักอาศัยและถูกใช้เป็นสำนักงานมาก่อน ปัจจุบันมีการปรับปรุงซ่อมแซมเพื่อคงไว้ซึ่งสภาพเดิม และใช้วัสดุให้สอดคล้องกับสภาพเดิมมากที่สุด มีการตกแต่งภายในที่พยายามจัดหาข้าวของร่วมสมัยเดียวกับตัวบ้าน ปัจจุบันชั้นล่างอาคารใช้เป็นสถานที่จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน ส่วนชั้นบนจำลองบรรยากาศคล้ายกับบ้านที่หม่องยี่เคยพักอาศัย ส่วนพื้นที่สนามด้านล่างมักใช้จัดงานกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการให้เช่าจัดงานมงคลเพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเอง (ปณิดา สรรวาสี, 2559) (ดังภาพที่ 6) นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีกหลายแห่งที่มีการใช้สอยประโยชน์อาคารที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น เป็นที่พักอาศัย หรือเป็นที่ค้าขาย ในขณะที่บางแห่งมีการปรับเปลี่ยนการใช้สอยประโยชน์อาคารเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความอยู่ในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนมีการรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของตน สังเกตได้จากการอนุรักษ์ และการพยายามในการรื้อฟื้นอาคารให้กลับมาคงสภาพเดิมส่งเสริมเสน่ห์ของย่านการค้าริมน้ำให้กลับมามีชีวิตชีวอีกครั้ง

ภาพที่ 6 ตัวอย่างของการใช้สอยประโยชน์สถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ทรงคุณค่า

ที่มา: Manaspee Dacha. (2559). ปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2565.

2. พิจารณาคคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพในชุมชนกาดกองต้า

การวิเคราะห์จากการพิจารณาคคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพในชุมชนกาดกองต้า จะมีการพิจารณาลักษณะเศรษฐกิจ และสังคม ที่ช่วยส่งเสริมลักษณะทางกายภาพที่เป็นลักษณะหลักที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความต่อเนื่องของกิจกรรม ผู้คน และการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีการแบ่งการศึกษาทั้งหมด 3 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมทางสังคม และการสืบปฏิบัติทางขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กาดกองต้าเคยเป็นตลาดขายสินค้าที่มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีตมาก่อน จนกระทั่งรถไฟขบวนแรกมาถึงเมืองลำปางก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชนตามมาจากย่านการค้าที่คึกคักเปลี่ยนสภาพเป็นย่านที่อยู่อาศัยที่เงียบสงบ แต่ยังคงมีการสืบทอดกิจการการค้าและอาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของบรรพบุรุษให้กลายเป็นร้านค้าดั้งเดิมของชุมชน ถือเป็นลักษณะเด่นทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งของชุมชนกาดกองต้า จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ร้านค้าดั้งเดิมในชุมชนบางส่วนได้ปิดกิจการไปแล้วแต่ยังคงรักษาสภาพอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเพื่อประกอบกิจการภายในครอบครัว เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่เข้าไปอยู่ในลักษณะทางกายภาพเดิมเพื่อที่จะทำให้เกิดการใช้งานของชุมชนเข้ากับลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมปัจจุบัน เช่น ร้านตัดผม ร้านอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายของที่ระลึก ร้านนวดแผนโบราณ เกสต์เฮาส์ และภายหลังมีการฟื้นฟูชุมชนด้วยโครงการ “ถนนคนเดินกาดกองต้า” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น สามารถช่วยสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการจัดให้มีการวางแผงจำหน่ายสินค้าริม 2 ฝั่งถนนตลาดเก่า และภายในที่พักอาศัยเปิดร้านค้าในชั้นล่าง ในพื้นที่ส่วนกลางของถนนใช้เป็นพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวเดินเยี่ยมชมอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและเดินซื้อสินค้า มีการขยายพื้นที่ของถนนคนเดินกาดกองต้าไปตามซอยที่เชื่อมกับถนนตลาดเก่า (ดังภาพที่ 7) องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีกลิ่นอายบรรยากาศดั้งเดิมของชุมชนการค้าเก่าแก่และรักษาตลาดแบบโบราณ สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของรูปแบบอาคารค้าขาย กิจกรรมทางการค้า และลักษณะทางสังคม ส่งผลให้ชุมชนกาดกองต้ามีความเฉพาะตัวขึ้นมาที่เกิดจากภาพลักษณ์ของพื้นที่จากการประกอบกิจการและรูปแบบกิจกรรมของชุมชน

ภาพที่ 7 การใช้พื้นที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจและถนนคนเดินกาดกองต้า
 ที่มา: อติศักดิ์ อ่อนอุบล (2559), ปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2565.

2.2 ลักษณะเฉพาะของสังคม ชุมชนกาดกองต้าเป็นที่รู้จักมากขึ้นในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวที่มีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่สวยงามที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวเมือง คนไทลื้อ พม่า มอญ จีน และคนตะวันตก ซึ่งความสำเร็จของถนนคนเดินกาดกองต้าเป็นที่น่าสนใจอย่างมาก เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวและถนนคนเดินกาดกองต้าส่งผลให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางสังคมในเรื่องการจัดการที่หาได้ยากในสังคมปัจจุบัน สังเกตได้จากโครงการถนนคนเดินที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหาร มีคณะกรรมการถนนคนเดินกาดกองต้าเป็นผู้ดูแล มีการตั้งกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นเองภายในถนนคนเดิน เทศบาลนครลำปางไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากนโยบายที่พยายามถ่ายโอนการบริหารจัดการคืนให้แก่ชุมชน จึงเป็นการจัดการและดูแลกันเองภายในชุมชน (ดวงพร พุทธวงศ์ และทรายทอง อุ่นนันทาศ, 2256) ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของกิจกรรมทางสังคมขึ้น เป็นการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในชุมชน นำมาซึ่งการสามัคคีในชุมชนที่ช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ส่งผลให้ชุมชนมีความผูกพันกับวิถีชีวิตและสถานที่สำคัญในปัจจุบัน รวมไปถึงลักษณะความสัมพันธ์อันดีงามของคนในชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

2.3 การสืบปฏิบัติทางขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ถนนคนเดินกาดกองต้ากลายเป็นแหล่งเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน มีการแสดงดนตรีล้านนา การแสดงฟ้อนรำ จัดโซนนิทรรศการภาพถ่าย

และนิทรรศการจำลองวิถีชีวิต รวมไปถึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมของชุมชน มีการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับตนเองและต่อยอดให้กับคนรุ่นหลัง เกิดเป็นความทรงจำที่คนในย่านสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจนจากการมีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ด้วยผู้คนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากไทยวนหรือโยนก จึงมีวัฒนธรรมและประเพณี ระบบการนับวันเดือนปี ภาษาพูด ภาษาเขียน ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมด้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์นักท่องเที่ยว ทำให้คนท้องถิ่นภูมิใจและเกิดความหวงแหนวัฒนธรรมที่มีอยู่

การอภิปราย สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการพิจารณา “องค์ประกอบทางกายภาพในชุมชนกาดกองต้า” พบว่า มีความโดดเด่นที่สามารถเห็นได้ชัดจากการสังเกต สามารถสะท้อนลักษณะเฉพาะทางกายภาพของชุมชนกาดกองต้าและสร้างคุณค่าโดยรวมให้แก่ชุมชนเก่า ซึ่งการตั้งถิ่นฐานและการวางตัวของกลุ่มในอดีตที่มีความสัมพันธ์กับเส้นทางสัญจรและวางอาคารแนบชิดกันตามความสัมพันธ์ของเครือข่าย ตลอดจนลักษณะผังที่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ตามวิถีชีวิตริมน้ำและวัฒนธรรม เป็นผลให้เกิดลักษณะของภูมิทัศน์และทัศนียภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตามมา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศของพื้นที่ชุมชนเก่าและบริเวณโดยรอบ ขณะเดียวกันทำให้เกิดการรับรู้ถึงสุนทรียภาพและสร้างความต่อเนื่องได้จากลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมในชุมชน และสามารถสะท้อนความสัมพันธ์ของคน กิจกรรม และรูปแบบอาคารกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้การพิจารณา “องค์ประกอบที่ไม่ใช่กายภาพในชุมชนกาดกองต้า” ทั้งลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจ ลักษณะเฉพาะทางสังคม ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิต การรักษารูปแบบกิจการการค้า การสืบทอดทางวัฒนธรรม รวมถึงภูมิปัญญาของคนในชุมชนกาดกองต้าที่เป็นที่ยอมรับของคนในและนอกชุมชนที่ส่งผลให้เกิดลักษณะเฉพาะขององค์ประกอบทางกายภาพสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนชุมชน และเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และเกิดคุณค่าแก่ชุมชน จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของชุมชนกาดกองต้าที่มีความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ พิจารณาจากลักษณะที่มีความเฉพาะและสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนกาดกองต้าได้อย่างชัดเจน ดังนี้

ชุมชนกาดกองต้ามีองค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของด้านกายภาพได้ชัดเจนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบและลักษณะที่ไม่ใช่กายภาพ ที่สามารถรับรู้ได้จากการพบเห็น โดยไม่ต้องอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่มาก่อน และมีผลต่อการสร้างบรรยากาศของเมือง สังเกตได้จากการเป็นการตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม (Linear settlements) เป็นการตั้งถิ่นฐานที่มีความสัมพันธ์กับแม่น้ำวังและถนนตลาดเก่า มีการวางตัวของกลุ่มอาคารเรือนแถวที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐาน ส่งผลให้ชุมชนกาดกองต้ามีลักษณะแผนผังแบบเกาะตัวตามยาว โดยมีเส้นทางสัญจรเป็นตัวกำหนดลักษณะการวางตัวของเรือนแถวที่ต่อเนื่อง ในขณะที่ในพื้นที่ที่มีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่หลากหลายทั้งเรือนปั้นหยา เรือนมะนิลา เรือนขนมปังจิง ตึกฝรั่ง และเรือนแถวไม้ สะท้อนถึงพื้นที่ชุมชนกาดกองต้าที่เคยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีการผสมผสานของวัฒนธรรมผ่านการออกแบบและการใช้สอยประโยชน์อาคารที่ทับซ้อนกันหลายยุคสมัย แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนในอดีต และความเป็นย่านการค้าเก่าของจังหวัดลำปาง และความสอดคล้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของชุมชนที่มีความโดดเด่นในด้านการใช้สอยพื้นที่เพื่อการค้าขาย สังเกตได้จากรูปแบบการค้าในเรือนแถวชั้นล่างที่สอดคล้องกับความเป็นมาในอดีตของชุมชน และการใช้ถนนตลาดเก่าเป็นพื้นที่ค้าขายสำหรับพ่อค้าแม่ค้าที่เข้าร่วมโครงการถนนคนเดินกาดกองต้า การสืบทอดกิจการการค้าและ

ใช้อาคารสถาปัตยกรรมเก่าของบรรพบุรุษ โดยมีการซ่อมแซมอาคารเพื่อคงไว้ซึ่งสภาพเดิมมากที่สุดและรักษาความงาม กลิ่นอาย ความทรงจำให้กลายเป็นร้านค้าเช่นเดียวกับในอดีต มีการใช้สอยพื้นที่หน้าเรือนแถวเปิดแผงค้าขายบริเวณถนนตลาดเก่า หรือขายสินค้าในชั้นล่างของอาคารให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ลักษณะกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงและมีความโดดเด่นไม่เท่าลักษณะทางด้านกายภาพ แต่กลับเป็นปัจจัยสนับสนุนลักษณะทางกายภาพและสถาปัตยกรรมของชุมชนให้มีความชัดเจนและมีความเฉพาะตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงของคุณค่าด้านความดั้งเดิมและคุณค่าด้านการใช้สอยประโยชน์อาคารอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ชุมชนภาคองค้ำยังมีประเด็นด้านความเป็นเอกลักษณ์ และความแท้ดั้งเดิมของคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดภูมิทัศน์ชุมชนที่สวยงามและมีความเฉพาะตัวมาตั้งแต่อดีต ดังนั้นจึงเกิดการรวมกลุ่มของกิจกรรมทางสังคมเพื่อร่วมมือกันฟื้นฟูชุมชนภาคองค้ำภายในชุมชน นำซึ่งความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดเป็นความทรงจำของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่สามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งช่วยสร้างความตระหนักและเกิดการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมที่มีอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามถึงแม้ชุมชนจะมีการเผยแพร่วัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวด้วยการจัดแสดงต่างๆ แต่ยังคงมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมบางส่วนของชุมชนที่ไม่สามารถพบได้ในปัจจุบัน ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเหล่านี้มักมีการปรากฏหรือแสดงผ่านลักษณะทางกายภาพของชุมชนภาคองค้ำแทน ถือเป็นองค์ประกอบที่โดดเด่นและแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนภาคองค้ำได้อย่างชัดเจน ทั้งรูปแบบของการวางตัวของอาคารรูปแบบสถาปัตยกรรม การใช้พื้นที่ เป็นต้น ดังนั้นบุคคลทั่วไปจึงเกิดการจดจำถึงลักษณะเด่นทางด้านกายภาพและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนภาคองค้ำได้เป็นอันดับแรก ล้วนเป็นสิ่งที่คนในและนอกชุมชนสามารถรับรู้จากประสาธน์สัมผัสทางระบบสายตา และรับรู้จากการสังเกต

จากองค์ประกอบของชุมชนภาคองค้ำที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ในด้านต่างๆ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ลักษณะทางด้านกายภาพ ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ ลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดองค์ประกอบด้านกายภาพให้มีความโดดเด่นและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ในปัจจุบันวิถีชีวิตริมน้ำดั้งเดิมของชุมชนภาคองค้ำจะไม่ปรากฏให้เห็นผ่านการสัมผัส หรือไม่สามารถพบได้ แต่มีคุณค่าที่ปรากฏหรือแสดงผ่านลักษณะทางกายภาพของชุมชนภาคองค้ำแทน (Rossi, 1976) โดยเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชนเหล่านี้จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของชุมชน และเป็นสิ่งสนับสนุนที่จะช่วยให้ชุมชนยังคงดำรงอยู่ต่อไป สังเกตได้จากความโดดเด่นของลักษณะทางกายภาพส่วนใหญ่ที่พบมักมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับคนในชุมชน ทั้งในด้านของการใช้สอยพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ โดยปรากฏให้เห็นและบุคคลทั่วไปสามารถเกิดการรับรู้ ทำความเข้าใจถึงเรื่องราวในอดีตผ่านรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ภูมิทัศน์ชุมชน รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความเฉพาะซึ่งสามารถสะท้อนออกมาเป็นอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนภาคองค้ำได้อย่างชัดเจน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้นำมาสู่องค์ความรู้ทางด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชนภาคองค้ำ ในส่วนของผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางการศึกษาอัตลักษณ์ให้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีบริบทหรือบทบาทของความเป็นชุมชนเก่าแก่ที่คล้ายคลึงกัน โดยใช้ขั้นตอนในการศึกษา เครื่องมือการวิจัย การวิเคราะห์ นำมาประยุกต์หรือประกอบในงานวิจัยชิ้นอื่นให้เกิดเป็นผลงานชิ้นใหม่ที่มีคุณภาพ และสามารถเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดลำปาง เทศบาลนครลำปาง คณะกรรมการภาคองค้ำ รวมถึงคนในชุมชนที่สามารถใช้ข้อมูลในการประกอบการวางแผนอนุรักษ์หรือพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพที่ยังคงรักษาและส่งเสริมอัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนภาคองค้ำให้มีความโดดเด่นยิ่งขึ้น ทั้งในรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ที่จะสร้างความตระหนักต่ออัตลักษณ์ของชุมชน การฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะริมแม่น้ำวัง การควบคุมรูปแบบอาคารและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภายในชุมชนภาคองค้ำ ทั้งในเรื่องของการกำหนดบริเวณห้าม

ก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิด ความสูง สีของอาคาร ให้คงสภาพอาคารเดิมไว้ได้มากที่สุด ตลอดจนควบคุมกิจกรรมการใช้สอยประโยชน์อาคารให้ไม่กระทบกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนปัจจุบัน นอกจากนี้ผลการศึกษาจะช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าและเป็นการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ให้อัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนภาคทองดำคงอยู่ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ทางกายภาพของชุมชนตลาดเก่า กรณีศึกษาชุมชนภาคทองดำ จังหวัดลำปาง” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2564

เอกสารอ้างอิง

- ดวงพร พุทวงศ์ และทรายทอง อุ่นนันทาศ. (2556). “ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนถนนคนเดินภาคทองดำ จังหวัดลำปาง”.
- วารสารปัญญาวิวัฒน์. ปีที่ 5 (ประจำปี 2556): 1.
- พิศประไพ สารศาลิน. (2551). *การรักษาอัตลักษณ์ในบริบทโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษา: สถาปัตยกรรมและ การออกแบบภายใน*. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- ยงธินทร์ พิมลเสถียร. (2563). *หลักคิดด้านคุณค่าของการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพานานา สตูดิโอ จำกัด.
- วรรณศิลป์ พิรพันธุ์. (2538). *องค์ประกอบเมือง*. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง.
- ศิริลักษณ์ เมฆอ่อน. 2556. “ผลกระทบการท่องเที่ยวต่ออัตลักษณ์ชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแหล่งท่องเที่ยว อัมพวา”. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ปีที่ 12 (ประจำปี 2556): 4.
- สิงหนาท แสงสีหนาท. (2561). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการอัตลักษณ์ทางสัญฐานวิทยาของเมืองกรุงเทพ*. เอกสารรายงานวิจัยโดยสิงหนาท แสงสีหนาท สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. พระองค์เพ็ญรายงานตรวจราชการเมืองลำปาง ก.พ. ร.ศ. 121 เอกสารเลขที่ ร.5 ม. 29.2/95 อ้างอิงใน วราภรณ์ เรืองศรี. *คาราวานและพ่อค้าทางไกล: การก่อเกิดรัฐสมัยใหม่ในภาคเหนือของไทยและดินแดนตอนในของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัย เชียงใหม่. 2557. หน้า 151
- อิสริชัย บุรณะอรจณ์. (2556). *ถิ่นฐาน และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนแถวสำหรับพักอาศัย และการค้าในภูมิทัศน์ ย่านประวัติศาสตร์ภาคทองดำ จังหวัดลำปาง*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Burke, G. (1976). *Townscape. England*: Pelican Books Ltd.
- Doxiadis, C.A. (1976). *Anthropolic: City for Human Development*. New York: Norton.
- Garnham, Harry L. (1985). *Maintaining the spirit of place: A Process for the preservation of town character*. Mesa: PDA.

Harver, Cox. (1968). *The restoration of a sense of place*. Toronto: Ekistics25.
Kevin Lynch. (1977). *The image of the city*. Cambridge: The MIT Press.
Nairn, I. (1965). *The American Landscape: a Critical View*. London: Random House.
Rossi, Aldo. (1976). *The Architecture of the city*. U.S.A.. The M.I.T. Press

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

บัวกำไ่. (2558). *นครลำปางในอดีต*. [รูปภาพ]. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2565 จาก <https://board.postjung.com/892703>

ปณิตา สรวัสส์. (2559). *บ้านบริบูรณ์ (หอศิลปะการแสดงนครลำปาง)*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2565 จาก <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1499>

พิพิธภัณฑหอยุมละกอน. (2557). *การสัมปทานป่าไม้*. [รูปภาพ]. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2565, จาก <https://www.navanurak.in.th/bhumilakhon/site/theme/museshowcat.php?catid=23>

เพื่อนร่วมเดินทาง. (2561). *ภาคองคักษ์ (ลำปาง) วันวานยังหวานอยู่*. [รูปภาพ]. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2565 จาก <https://www.tatcontactcenter.com>

อดิศักดิ์ อ่อนอุบล. (2559). “ภาคองคักษ์” ถนนคนเดินมีมนต์เสน่ห์ ณ เมืองลำปาง. สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2565, จาก <https://www.sanook.com/travel/1401725/>

Paikondieow. (2561). *20 จุดน่าเที่ยว ลำปาง / 3 วัน 2 คืน เที่ยวไหนบ้าง?*. [รูปภาพ]. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2565 จาก <https://paikondieow.com>

Manaspee Dacha. (2559). *การปรับปรุงเพื่อฟื้นคืนชีวิตบ้านบริบูรณ์ (before & after)*. [รูปภาพ]. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2565 จาก <https://www.happylampang.com>.